

Tečaj III. V četrtek 1. velk. serpana (avgusta) 1850. **List 31.**

Krok, Libuša in Premisl.

(Pripovedke česke.)

Še na Čehovem grobu je bil česki narod dokončal, si novega župana izvoliti. Blizo vasi, ki se ji je reklo „Stebno“, je slovel mož po imenu Krok. Zivel je v logu (gojzdu), toda je bil bogat in moder v svojih sodbah; iz bližine in daline so veršeli ljudje k njemu, kakor bučele v panj, da jim je pravde razsojeval. Njega izvolijo tedaj za župana. Prinesó k Čehovemu grobu stol, na kterega Krok sede in praznično Čehov klobuk sprejme, nato tudi palico, na katero se je sivi starček Čeh opiral — oboje v znamenje posebnega moštva in spoštovanja. Vsi so ga za svojega zapovednika spoznali, se mu priklanjali, ter mu prisegovaje zvestobo in pokoršino obljubovali.

Dvajset let je bil že Krok česki oskerbnik in župan. Bolj z ljubeznijo kot s silo je županoval in popravil veliko sirovega. Grad, kterega si je bil sozidal, so imenovali „Krokov“, in še zdaj najdeš njegovih ostankov.

Nekega dne se pripeti, da se stari modri župan Krok globoko zamisli, kako da je namreč zima — starost — njegovega življenja že nastala, in da se

bode treba kmalo od tega sveta ločiti. To preišlje-
vaje sedi pozno v noč in zadremlje. V sanjah se mu
prikaže imenitna gospa z jabelkom v roki. Jabelko
prekerhne, da spécemu Kroku tri peške v roko, ter
mu jih zapové vsaditi. Ko je župan to storil, pože-
nejo kmalo tri zelena drevesica iz zemlje, boginja jih
poblagoslovi in zginje. Tri ljubeznjive divice pripla-
vajo zdaj po zraku iz nebes drevesica varovat. Dre-
vesica pa naglo rastejo in rodijo tri sprelepe cvetlice,
ena je bila rudeča, ena môdra, ena pa in naj
lepša je bila bela.

Z velikim veseljem ogleduje Krok te tri cvet-
lice. Kar se vse nebo tako rekoč vžge in v plamen
spremení. Iz bliščečega plamena se prikaže veličasten
mož, častitljivega in prijaznega obličja s strelo v de-
snici. Rudeča in môdra cvetlica se pred njim po-
hlevno do tal sklonite; tudi bela se prikloni, ali bla-
goslové stegne on svojo roko čez njo. Glavica bele
cvetlice se spet po koncu postavi, ter se spremeni v
venec poln velikih in blesketajočih demantov.

Drugo jutro najdejo Čehi svojega župana mer-
tvega; v roki je deržal tri cvetlice: eno rudečo,
eno môdro in eno belo v podobi venca. Ljudje hi-
tijo po Krokove tri hčere, in ko pridejo, povzdigne
naj starja po imenu Kàša glas in pravi:

„Rudeča cvetlica je moja, môdra — reče
sestri po imenu Tetki — je tvoja, in tole belo po-
darijo bogovi naj mlajšej sestrici Libuši.“

Krokove tri hčere vzamejo vsaka svoj delež,
ter točijo grenke solzice, da jim je nemila smert očeta
tako zgodaj vzela. Nič manj se ni jokalo ljudstvo.
Vse je vrelo k njegovemu truplu in javkalo: Naš go-
spodar je mertev! naš gospodar je mertev! kdo nas
bode zdaj tako vladal, kot on? Oh, na vsem vóljnem
svetu ga ne najdemo takega!“

Tri dni je žalovanje terpelo. Četerti dan so ne-
sli mertvega Kroka proti Čtinovasi tako strašno
jokaje in javkaje, da je odmevalo. — Položili so ga
vštric Čeha in zakopali ž njim veliko daril, nato so
nad oba groba en sam neizrečeno velik kamen za-

valili, in Krokovo suktnjo bogovom zemlje v dar
zažgali.

(Konec sledi.)

Škerjanček, podoba življenja.

Zjutraj zgodaj lep poleten dan je šel stari sivček s svojim sinom na bližno polje. Jutrajni hladni vetric je mirno pihljal, igraje se z belimi lasci dobrega starčka. Solnce je ravno iz za gore prisvetilo, ptički so jeli veselo peti, bilo je naj lepše jutro. Starček se odkrije, moli svojo navadno molitvico, in potem začne tokole govoriti: Kako lepo, kako dobro je vse, kako pridno se nam dela! — Ravno ta sapa, gorkota in hlad, ki nam zdravje in življenje vterjuje, daje tudi živalim, polju in sadju rast in cvet.

Vsako spomlad se to z novim veseljem in novim življenjem prične. Osemdesetkrat sim že to veselje vžival, in vendar me vsako leto kot vnovič in pervikrat veseli. Znabiti, da je pač letos moje zadnje mlado leto, saj sim v svojih letih že tudi dozorel. — Tako lepo je govoril dobri sivček.

Fantič, ki je verno poslušal, prime očeta za roko, in besedice ni mogel govoriti; milo se mu je zdelo.

Kaj se ti bo to tako čudno zdelo, pravi zopet starček, ali se boš temu čudil, če od svojega konca govorim. Moj dan se je že nagnul, mračiti se mi je že jelo. Da mi bo pa zopet nov dan prisvetil, mi mora popréd noč minuti. Moja noč mi bo pa, kot noč poletna, ko se večerni svit v lepo zarjo jutrajno spremeni.

O moj ljubi oče, pravi sin nato, kako morate vender od tega, kar je naj hujše, — od smerti — tako gladko in lepo govoriti! Dali ste mi lepo podobo svoje smerti, dajte mi tudi živo podobo našega življenja. —

Pač lahko tudi od tega, odgovori starček, saj je naše življenje podobno skozi in skozi le naravi, ki nas okoli in okoli obdaja. Vidiš kako škerjanček visoko vstaja, kako

lepo, veselo popevaje se verti! — Lepi ptiček ni zastoj vedni družbenik kmetovavčev, on je živa podoba našega življenja. Lej v naročju poljskem je rojen, tu živi in prebiva. Med goste bilke žita si postavi svoje gnjezdo, ima tu svoje male, in je kakor mlado leto, vesel in dobre volje. Komaj se daniti začne, je pridni ptiček že visoko v zraku, ter pozdravlja popevaje novo jutro. In ko se zvečer no solnce nagne, se vzdigne zopet, od preteklega dneva se posloviti. Verli ptiček preživi po tem takim dvojno življenje: prvo molčeče djavno v zelenem senčnem polju, drugo pa visoko pod nebom prepevaje in navdihovaje se višjega sveta. Oboje življenje je pa vendar ravno tisto. Eno daje želje in zbuja se povzdignuti, eno pa zopet k delu moč in veselje. — Ravno tako mora tudi pridni kmetovavec storiti. Ko vidimo, da je lepo na polju, na vertu vse v cvetju, po travnikih vse pisano, se moramo, ko bi ne hotli, nakviško povzdignuti in dobrega stvarnika hvaležno moliti, in se potem pokrepčani in vterjeni zopet k delu podati. —

Tako lepo je pobožni sivček svojemu sinu govoril. —

Sinek je ljubega očeta dobro razumel. Oj dragi moj oče! reče ves ganjen, vaše življenje je bilo pač ravno tako; o Bog! bodite še dolgo pri nas, da nas bote vodili po stezah svojih! —

O takem govoru se je izsteklo lepo jutro letnega dneva. — Blagor sinu, ki ima tacega očeta. *A. Praprotnik.*

Kinezi v Terstu.

Dopis iz Tersta. *) 13. dan t. m. je priveslala v Teržaško loko tergovska ladija angleška po imenu Wel-

*) Lepa Vam hvala, gosp. K. v Terstu! za nazočni dopis. Ne dvomimo, da ga bodo naši mladi bravci radi brali. Priporočimo se Vam še za prihodnje, kedar bode kaj posebnega. Vaš spis od časa bodele tudi kmalo v Védežu brali. Spisek od „krojača“ smo izročili Lj. časniku. — Gosp. dopisnik nam je tudi en kinezovski penez ali denar poslal. Malo manjši je od našega krajearja, medeninat, ima nekoliko kinezovskih čačk na sebi, na sredi pa luknjo, da se jih lahko več na nit nabere, kakor molek (očenaš, patanošter). *Vredništvo.*

lington (izgovori: Velingt'n), na katerej so bili mornarji večidel iz jutrove dežele. — Bengalci in Kinezi se jim pravi. Vsih skup jih je okoli 40, in med temi 18 Kinezov. Kinezi niso sicer tako ličnega obraza, kakor Evropejci, vendar ne tako gerdega, kakor jih narisujejo. Obličje je bolj ženskemu kakor moškemu podobno, koža pa taka, kakoršna je človekova, ki se ves dragi dan na solncu peče. Hodijo večidel bosí in vedno gologlavi; razun tega imajo še vse lase obrite, samo na versaju (verh glave) si pusté lepe černe lase dolge rasti, da si kito spletejo, katera jim po herbtu do pod kolen maha. — Oči so majhine, ali ne tako vprek zavite, kakor nam risane podobe večidel kažejo. Nos je tudi majhin, nekoliko pripognjen, drugi del života močan. Četudi ti ljudje niso veliki, so vendar korenjaki.

Oblečeni so o praznikih, in kedar v mesto pridejo, s černo svilasto (židano) srajco, ki ima široke rokave brez obvrtnika. Srajco nosijo verh hlač, katere malo čez kolena sežejo; drugači nosijo pavolnata oblačila. Dva Bengalca pa sta imela srajci iz žim.

Bengalce viditi, bi se človek skoraj ustrašil. Njih obraz, ki je oljuate barve, njih bistre oči, njih zaferleni lasjé, njih beli zobjé in njih vmazana obleka te zmislijo (Bog mi greha ne zapiši!) nehotoma na rogatega. — Veliko ljudi jih je bilo šlo gledat na brod. Kinezi so se našim gospém priljudne skazovali, in jih v svojem jeziku nagovarjali, ktereга govorjenja pa ni bilo mogoče nič več razuméti, kakor glasa „a“ in „n“. Darovali so gospém v spomin svoje peneze in druge majhine reči. Bengalci pa so molčali in naše gospe tako živo gledali, kakor da bi jih hotli snesti.

Vidili smo jih tudi pri kosilu. Jedli so vsi sedé na tléh, laško pšeno (rajž) na vodi kuhano brez zabele, in sicer kinezi z lesenima klinčkama, tako debelima, kakor pletilke (štanžice), s kakoršnimi naše gorjanke volnate jope pletejo, — jedli so tako hitro, da mi še z žlico nebi mogli tako hitro. — Bengalci in neki drugi zamorci si tri-

krat na dan skoraj ves život vmivajo, potem prinesejo skledo polno nekake masti, si ž njo lase namažejo, in sežejo z nevmitimimi golimi rokami v lonec, si pšena v skledico vzeti, in tako tudi z golo roko jedó. Polno pest na enkrat v usta veržejo, pa tako ročno, da ne zernica ne raztresejo. Mi gledavci, to viditi, smo se jim posmehovali; ali oni se niso za to nič zmenili, in tiho pri svojem delu ostali.

J. N. K.

Kratka slovnica slovenskega jezika.

§. 16. Stopnje prilogov.

Prilog se da stopnjevati, to je tako premeniti, da ne pove samo lastnosti svojega imena, temuč tudi, v kakšni meri da se mu prilaga. Tri stopnje prilogov imamo.

V prvi ali stavni stopnji stoji prilog, če kaže lastnost v navadni meri; n. p. lep nož; — v drugi ali sodni stopnji stoji prilog, če kaže lastnost v večji ali manjši meri: lepši, manjši nož; — v tretji ali presežni stopnji, če kaže prilog lastnost v naj večji ali naj manjši meri; n. p. naj lepši, naj manjši nož.

Druga stopnja se naredi iz perve, če se določni i moškega spola odverže in namesto njega za moški spol *ši*, ali *ji*, za ženskega *ša* ali *ja*, za srednjega *še* ali *je* pristavi; n. p. lep-i — lepši, lepša, lepše; slab-i — slabji, slabja, slabje.

Če se pred drugo stopnjo, „naj“ postavi, je tretja gotova; n. p. naj lepši, naj lepša, naj lepše i. t. d.

O p o m b e.

1) Če ste vsaj dve soglasnici pred določnim *i*, se po odverženem *i* pristavijo končnice *iši*, *iša*, *iše*, ali *eji*, *eja*, *eje*, ali pa *ejši*, *ejša*, *ejše*; n. p. srečn-i, srečn-iši, -iša, -iše, ali: srečn-eji, -eja, -eje, ali: srečn-ejši, -ejša, -ejše.

Toda ni vselej eno, katero si bodi končnico pristaviti; nepoptujčenega Slovenca uči to raba in uho; n. p. suh, suheji ali suhejši, ne suhši ali suhji, mehkek, mehkeji ali mehkejši, ne mehkiši. Končaja *eji* in *ejši* se smeta vselej zamenjati.

2) Prilogi s končnim *k* dostikrat ti *k* izbijejo in ostalo soglasnico v sorodno spremenijo: gladek, glajši, kratek, kračji, krajši, lahek, laglji, lažji, ložji ali loži, sladek, slaji, slajši i. t. d. Sme se pa tudi reči: gladkeji-ejši, sladkeji, -ejši i. t. d.

3) Končaj *d* enozložnih, ako ima glasnico pred seboj, se v *j* spremeni; ima soglasnico pred seboj, se čisto izbije: hud, hujši, mlad, mlajši, terd, terji, terši i. t. d. Tako tudi drag, drajši ali dražji.

4) Celo nepraviloma stopnjujemo: berhek, gorski, gorji, dober, boljši ali bolji, dolg, dalji, daljši, majhin (nedoločno) in mali (določno) imata manji, manjši, velik, večji, večji, visok, višji, vikši, (pa tudi visokeji, visokejši ali visočji), ubog, ubožniši, ubožnejši.

5) Druga stopnja se tudi dobi, če se pred prilog bolj, tretja, če se pred prilog naj bolj postavi, kar se rado zgodi, če bi se po pravilnem stopnjevanju dva ali več šumečih glasov (ž, š, č) skup nabralo; n. p. bolj rudeč (ali: rudečejši, rudečejši), bolj ješč, namesto: rudečši, ješčiši, kar bi bilo preterdo izreči in neprijetno slišati.

6) Veliko prilogov se ne da stopnjevati, namreč vsi, kateri že po svoji pomembi povikšanja ali ponizanja ne dopusté, ali že v prvi stopnji naj večjo mero kažejo, kakor vsi s pre, spre, vse ali vsega zloženi; n. p. mertev, lesen, železen, srebern, zlat, materin, očetov, premil, spreljub, vse- ali vsega-mogočen i. t. d.

7) Tretja stopnja se izobrazí tudi, če postavimo pred prilog prve stopnje eno izmed besedic: *kaj*, *prav*, *zlo*, *hudo*, *ja-ko* ali *močno*, *silno*, *grozno*, *strašno*, *nezmerno*, *neznano*, *neizrečeno* i. t. d., ali pa, če prilog podvojimo; n. p. *visoka visoka* gora.

8) Prilogi v drugi in tretji stopnji se sklanjajo, kakor v prvi; n. p. lepši, lepšega, lepša riba, lepše tèle, naj lepšo ribo i. t. d.

(Dalje sledi.)

Novice za mlade ljudi.

(Orel hoče fantička vzeti.) Blizo Lugoša v Bana-

tu sta une dni brezskerbna fantička jagode brala. Kar zašumi nekaj nad njunima glavicama, in ti hip zagradi strašan orel enega s svojimi ostrimi kremplji, ter ga hoče v svoje gnjezdo odnesti. Serčni 10letni fantiček ne zgubi pričujočnosti duha, zagradi orla krepko za vrat, in ga tako stiska, da orel omaga in na tla pade. Nič manj serčni tovarš to viditi, si sleče nagloma sukunjico, in se verže ž njo na razbojnika. Uni se zdaj nevarnega objemanja znebi. Premaganemu razbojniku zvežeta perutnice in ga prineseta po zmagavski ukaje v Lugoš; od tod je bil v Temišvar poslan, kjer je še zdaj zapert, in po zgubljeni prostosti zdihuje.

(**Strašna nesreča pri streljanju.**) Ko so nedavno pri svetem Urhu na Stajarskem obletnico praznovali in streljali, se je v enem možnarju, kterege so še vročega basati začeli, smodnik vnel in po nesreči tudi žakelj, v kterem je bilo še 10 do 12 funtov smodnika. Enajstero večjidel mladih ljudi je bilo hudo ranjenih, en 12 let star fant je vsled opekline že vmerl, še 5 drugih mu vtegne kmalo slediti. Enega mladenča je 3 sežnje visoko verglo; na glavo je padel, ni sicer pri tej priči sklenul; ali živí brez upanja ozdraviti se.

Smešnica.

Sodnik, ki ni znal prav dobro po naše, izprašuje našega človeka, kteri je bil kravo vkral. Sodnik. Od kod si tisto kravo priženil? Tat. Gospod! jaz krave nisim priženil, saj še nisim oženjen. Sodnik. Jaz pa te še enkrat vprašam, odkod si tisto kravo priženil? (se zadere sodnik). Tat. I, kako jo sim priženil, če se pa še oženil nisim. — Dolgo sta se pričkala, preden se je reč razjasnila. Sodnik bi bil namreč rad rekel: prignal; ker je prva oseba tega glagola „priženem“, je pa rekel priženil.

Slovensko-šlirski slovník.

<i>Délavnica</i> (namesto „vérštot“) délaonica.	<i>Deléžnost</i> , délničtvo, dioničtvo.
<i>Délavnost</i> , rádinost, pòslenost.	<i>Déleč</i> ali <i>daleč</i> , daleko.
<i>Délež</i> , děl, dio.	<i>Deliti</i> , děliti.
<i>Deležen</i> , a, o, udělstven, a, o.	<i>Delitev</i> , dělba, dioba.
<i>Deléžnik</i> , dělnik, dionik.	<i>Delivec</i> , delitelj.

Založnica **Rozalija Eger.** — Odgovorni vrednik **J. Navratil.**

V Ljubljani.